

В. В. Прошкін, Київський університет імені Бориса Грінченка

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНО ЗДОРОВОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ

Прошкін В. В. Підготовка майбутніх учителів до виховання соціально здорової молоді засобами дослідницької роботи

Стаття присвячена актуальним питанням підготовки майбутніх учителів до виховання соціально здорової молоді за умови інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи. Наголошено на потребі удосконалення процесу підготовки студентів педагогічних спеціальностей в контексті формування в них готовності до виховання соціально здорового підростаючого покоління у майбутній професійній діяльності. На основі аналізу наукової літератури визначено та охарактеризовано основні компетентності майбутнього вчителя в сфері виховання соціального здоров'я молоді: інформаційна компетентність, комунікативна компетентність, продуктивна компетентність, автономізація на компетентність, моральна компетентність, психологічна компетентність, предметна компетентність, особисті якості вчителя (доброзичливість, чуйність, урівноваженість, витонченість, толерантність, рефлексія, людяність). Розкрито специфічні компетентності в сфері виховання соціально здорового підростаючого покоління, зокрема науково-дослідну компетентність. Подано вимоги до підготовки майбутніх учителів в сфері виховання соціально здорових учнів загальноосвітніх навчальних закладів у контексті максимально інтегрованого навчання з науковою діяльністю студентів. Визначено комплекс необхідних учнів, якими мають оволодіти студенти педагогічних спеціальностей при вихованні соціально здорового підростаючого покоління за умови тісного взаємозв'язку науково-дослідного та навчального процесів. Зазначено, що майбутні вчителі мають оволодіти вміннями створення вимогливо-доброзичливої обстановки наукового та навчального процесів при вихованні соціально здорових учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні вчителі, соціальне здоров'я, інтеграція, науково-дослідна робота.

Прошкін В. В. Подготовка будущих учителей к воспитанию социально здоровой молодежи средствами исследовательской работы

Статья посвящена актуальным вопросам подготовки будущих учителей воспитанию социально здоровой молодежи при условии интеграции научно-исследовательской и учебной работы. Делается акцент на потребности

усовершенствования процесса подготовки студентов педагогических специальностей в контексте формирования у них готовности к воспитанию социально здорового подрастающего поколения в будущей профессиональной деятельности. На основе анализа научной литературы определены и характеризованы основные компетентности будущего учителя в сфере воспитания социального здоровья молодежи: информационная компетентность, коммуникативная компетентность, продуктивная компетентность, моральная компетентность, психологическая компетентность, предметная компетентность, личные качества учителя (добродушие, уравновешенность, толерантность, рефлексия, человечность). Раскрываются специфические компетентности в сфере воспитания социально здорового подрастающего поколения, а именно, научно исследовательская компетентность. Представлены требования к подготовке будущих учителей в сфере воспитания социально здоровых учеников общеобразовательных учебных заведений в ракурсе максимально интегрированного обучения с научной деятельностью студентов. Определен комплекс необходимых умений, которыми должны овладеть студенты педагогических специальностей в контексте воспитания социально здорового подрастающего поколения при условии тесной взаимосвязи научно-исследовательского и учебного процессов. Указано, что будущие учителя должны овладеть умениями создания требовательно-добродушной обстановки научного и учебного процессов в контексте воспитания социально здоровых учеников общеобразовательных учебных заведений.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие учителя, социальное здоровье, интеграция, научно-исследовательская работа.

У теперішній час актуальною залишається проблема виховання здорової молоді. Між тим, ще більшої гостроти набуває питання виховання соціально здорового підростаючого покоління. Сучасні умови життя висувають нові вимоги до соціального здоров'я підростаючого покоління, зокрема здатність адаптуватись до складних життєвих обставин, стрімких соціально-економічних перетворень тощо. Зростають вимоги й до фахівців, які несуть найбільшу відповідальність за стан сформованості соціального здоров'я у сучасній молоді, – сучасні педагоги. Крім того, відповідальність за якість підготовки майбутніх педагогів посилюється спрямованістю України до європейського та світового освітнього простору.

Згідно з «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» сучасний розвиток суспільства вимагає вдосконалення системи педагогічної освіти відповідно до умов соціально зорієнтованої економіки та

інтеграції України в європейське та світове освітнє співтовариство. Ураховуючи, що основним завданням педагогічної освіти є забезпечення висококваліфікованими педагогічними й науково-педагогічними кадрами навчальних закладів, проблема покращення університетської підготовки майбутніх учителів не втрачає своєї актуальності. Суспільство усвідомлює цінність учителя-творця як носія духовного, інтелектуального та культурного потенціалу, здатного до інноваційної педагогічної діяльності. Вищезазначене свідчить про потребу значного зростання ролі науково-дослідної роботи студентів у процесі професійної підготовки, зокрема в сфері формування готовності майбутніх учителів до виховання соціально здорової молоді. Здійснення якісного процесу підготовки студентів педагогічних спеціальностей в зазначеному контексті перш за все вимагає визначення основних компетентностей майбутніх учителів в сфері виховання соціального здоров'я підростаючого покоління. Вищезазначене зумовило мету статті, яка полягає в характеристиці основних компетентностей майбутніх учителів як об'єктів педагогічної діяльності в сфері виховання соціального здоров'я підростаючого покоління.

Беручи за основу наукові напрацювання [1; 3; 4; 5 та ін.] вважаємо, що в об'єктів педагогічної діяльності (майбутніх учителів) мають бути сформовані такі основні компетентності в сфері виховання соціального здоров'я молоді:

- інформаційна компетентність, яка передбачає володіння інформаційними технологіями, вміння опрацьовувати різні види інформації в при пошуку та відбору найбільш сприятливого навчального матеріалу в контексті виховання соціально здорових учнів;

- комунікативна компетентність, що дозволяє вступати в комунікацію, бути зрозумілим, встановлювати дружні взаємовідносини з учнями, формувати у них бажання підвищувати власний рівень соціального здоров'я;

- продуктивна компетентність, спрямована на вміння працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них;

- автономізація на компетентність, тобто здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможності, підвищення власного рівня соціального здоров'я;

- моральна компетентність, яку розглядають як готовність, здатність і потреба жити за традиційними моральними нормами;

- психологічна компетентність як можливість використовувати психологічні засоби навчання в організації взаємодії в освітній і науковій діяльності, формувати в учнів позитивне ставлення до підвищення рівня власного соціального здоров'я;

- предметна компетентність, до змісту якої входить володіння певними засобами навчання в сфері навчального процесу з виховання соціально здорових учнів;

- соціальна компетентність, одна з провідних у питанні виховання соціально здорової молоді, відповідно якої передбачається вміння жити та працювати з оточуючими;

- особисті якості вчителя (доброзичливість, чуйність, урівноваженість, витонченість, толерантність, рефлексія, людяність) відіграють надзвичайно важливе значення у виробленні в учня довіри до вчителя, що в кінцевому рахунку сприяє тісній взаємодії між вчителем та учнем, встановленні суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин, а як наслідок, є рушійною силою в підвищенні рівня соціального здоров'я сучасної молоді.

Звертаючись до розробок сучасних учених [7; 8 та ін.], зазначимо, що крім традиційних вимог до майбутнього вчителя (реалізація професійно-освітніх програм і навчальних планів на рівні, прийнятому освітніми стандартами вищої професійної освіти; розробка та застосування сучасних освітніх технологій, вибір оптимальної стратегії викладання, залежно від рівня підготовки студентів і цілей навчання; формування науково-педагогічного мислення, виховання громадянськості, розвиток системи цінностей, смислової й мотиваційної сфер особистості, спрямованих на гуманізацію та демократизацію суспільства та ін.), для нас особливе значення мають вимоги до

майбутнього вчителя в контексті виховання соціально здорових учнів в умовах інтеграції науки та освіти. Для цього звернемося до висловлювань В. Сухомлинського: «Якщо ви хочете, щоб педагогічна праця дарувала вчителю радість, щоб повсякденне проведення уроків не перетворювалося на нудну одноманітну повинність, ведіть кожного вчителя на щасливу стежину дослідження» [9, с. 70].

У зв'язку з зазначеним вважаємо логічним висунення вимог майбутніх учителів, які повинні вміти виявляти взаємозв'язки між науково-дослідним і навчальним процесом у середній школі в сфері виховання соціально здорового підростаючого покоління, можливості використання власних наукових досліджень як засобу вдосконалення навчального процесу, а також досліджувати різні проблеми педагогічної діяльності та ін. Реалізація названих вище вимог можлива за умови творчого дослідницького підходу в процесі університетської підготовки, спрямованого на продукування нових знань для вирішення складних педагогічних завдань, які вимагають прийняття рішень та мають стратегічне значення для майбутньої професійної діяльності в контексті виховання соціально здорових учнів.

У зв'язку з цим вважаємо за необхідне доповнити список компетентностей майбутніх учителів компетентностями науково-дослідного характеру, які відображають здатність аналізувати результати наукових досліджень і застосовувати їх для вирішення конкретних освітніх і дослідницьких завдань, готовність використовувати індивідуальні креативні здібності для оригінального вирішення педагогічних завдань з виховання соціально здорових учнів, самостійно здійснювати наукове дослідження з використанням сучасних методів науки в зазначеному напрямі тощо.

Унаслідок процесу навчання, максимально інтегрованого з науковою діяльністю, майбутні учителі повинні знати фундаментальні основи, основні досягнення, сучасні проблеми та тенденції розвитку відповідної предметної та наукової галузі, її взаємозв'язки з іншими науками, основи психології особистості та психології творчості, сутність і проблеми процесів навчання та

виховання у вищій школі, особливості впливу на результати науково-педагогічної діяльності індивідуальних відмінностей студентів, основні досягнення, проблеми та тенденції розвитку вітчизняної та зарубіжної педагогіки вищої школи в сфері виховання соціально здорової молоді, сучасні підходи до моделювання науково-педагогічної діяльності [2; 6].

Також вважаємо, що майбутні учителі повинні вміти: використовувати, викладаючи навчальний матеріал взаємозв'язок науково-дослідного та навчального процесів, застосовувати результати власних наукових досліджень для вдосконалення навчального процесу, знання культурної спадщини минулого та сучасних досягнень науки як засоби навчання та виховання, створювати творчу атмосферу освітнього процесу науко зорієнтованого характеру. І, нарешті, майбутні учителі повинні володіти: методами наукових досліджень, організації науково-дослідної роботи; основами науково-методичної роботи; способами створення вимогливо-доброзичливої обстановки наукового та навчального процесів; методами формування навичок самостійної дослідницької роботи, професійного науково-педагогічного мислення та розвитку творчих здібностей в контексті виховання соціально здорових учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Отже, проблема підготовки майбутніх учителів до виховання соціально здорової молоді є актуальною в умовах сьогодення та потребує її як найшвидшого вирішення за умови інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи. Встановлено, що процес підготовки студентів педагогічних спеціальностей до виховання соціально здорового підростаючого покоління має здійснюватись з орієнтацією на такі основні компетентності майбутнього вчителя: інформаційна компетентність, комунікативна компетентність, продуктивна компетентність, моральна компетентність, психологічна компетентність, предметна компетентність, особисті якості вчителя (доброзичливість, чуйність, урівноваженість, витонченість, толерантність, рефлексія, людяність).

Перспективи дослідження полягають у розробці діагностичного інструментарію щодо визначення стану професійної готовності майбутніх учителів до виховання соціально здорових учнів.

Література

1. **Бережнова Е. В.** Основы учебно-исследовательской деятельности студентов : учебник / Е. В. Бережнова, В. В. Краевский. – М. : Академия, 2006. – 128 с.

2. **Горкуненко П. П.** Підготовка студентів педагогічного коледжу до науково-дослідної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Горкуненко Петро Петрович. – Вінниця, 2006. – 190 с.

3. **Єгорова О. В.** Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі науково-дослідної роботи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / О. В. Єгорова. – Х., 2009. – 22 с.

4. **Зимняя И. А.** Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования [Электронный ресурс] / И. А. Зимняя // Конф. „Образовательные программы в аспирантуре РГГУ”. – Режим доступа : <http://aspirant.rggu.ru/article.html?id=5075>.

5. **Князян М. О.** Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / М. О. Князян. – Одеса, 2007. – 45 с.

6. **Методы системного педагогического исследования** / под. ред. Н. В. Кузьминой. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1980. – 172 с.

7. **Пелагейченко В.** Ключові компоненти компетентності вчителя / В. Пелагейченко // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2009. – № 2. – С. 55 – 59.

8. **Султанова Л. Ю.** Формування готовності студентів психолого-

педагогічних факультетів до науково-дослідної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Султанова Лейла Юріївна. – К, 2007. – 174 с.

9. **Сухомлинский В. А.** Разговор с молодым директором школы / В. А. Сухомлинский. – М. : Просвещение, 1982. – 206 с.

Proshkin V. V.

The preparation of future teachers to the education of socially healthy youth with funds of research work

The article is devoted to topical issues of training of future teachers to the education of socially healthy youth when it's integrated into scientific-research and academic work. It's notes on the necessity of improvement of training process of prepare students of pedagogical specialties in the context of the formation in them readiness to the education of socially healthy younger generation in their future professional activity. Based on the analysis of the scientific literature defined and characterized the basic competence of future teachers in the sphere of upbringing social health of young people: information competence, communicative competence, productive competence, autonomy on competence, moral competence, psychological competence, subject competence, personal qualities of the teacher (kindness, sensitivity, balance, grace, tolerance, reflection, humanity). Disclosed specific competences in the area of education of socially healthy younger generation, in particular scientific-research competence. Served requirements to the preparation of future teachers in the area of education of socially healthy students of general educational establishments in view of the most integrated training with research activity of students. It's determined the complex of necessary skills, which needs to master students of pedagogical specialties in the context of upbringing socially healthy younger generation with condition of the close relationship of scientific-research and educational processes. It's notes, that future teachers should master the skills of creating demanding-friendly environment of scientific and educational processes in the context of upbringing socially healthy students of secondary educational institutions.

Key words: professional training, future teachers, social health, integration, scientific-research work.

Відомості про автора

Прошкін Володимир Вадимович – доктор педагогічних наук, завідувач науково-методичного центру досліджень, наукових проєктів та програм Київського університету імені Бориса Грінченка. Основні наукові інтереси зосереджені навколо проблем підготовки майбутніх учителів інтеграції науково-дослідної та навчальної роботи в університетській підготовці

майбутніх учителів, в тому числі й в контексті формування соціального здоров'я школярів.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2015 р.

Прийнято до друку 27.11.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.